

SCRISUL bănăţean

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ A UNIUNII JURNALIȘTILOR DIN BANATUL ISTORIC

DIRECTOR: VASILE TODI

SERIE NOUĂ - ANUL VI NR. 1 (21) 2017

Conel UNGUREANU

Om al cărții

Eugen SIMION

Ascunsa înstrăinare

Viorel ROMAN

Metodele defăimării

Ioan VODICEAN

Poeme

Diana MIHAI

La cazemate

Gheorghe MIRON

Trupul și sângele

Marian ODANGIU

Cronică literară

Ionela-Flavia FANU

Vremuri deșănțate

Constantin JICHÎȚA

În lumea artelor

Dumitru TOMONI

Editura „Astra Bănăţeană”

† IOAN

Banatul va fi pentru mine pridvorul raiului

Radu STANCA

Fata cu vioara

Acum, când ochii ei nu mai privesc,
Când degetele ei prelungi, de ceară,
Nu mai aleargă, nu mai dănțuiesc
Ca un păianjen galben pe vioară,

Acum, când nu mai tremură pe-alei
Ci doarme, în sfârșit, între glicine,
Am să vă spun, prieteni, taina ei,
Taina ei neagră, plină de suspine...

Voi o credeți nebună, negreșit,
Când o vedeți mereu, fără-nțetare,
Cu sânul gol, cu părul despletit,
Cântând pe uliți veșnica-i cântare...

Dar adevăru-i altul și mă tem
Să vi-l mai spun acum, când e zadarnic...

Fata purta cu vioara un blestem!
Și ce blestem - sălbatic și amarnic!

Căci tatăl ei, un jidov scund, urât,
Murind, îi hărăzise într-o seară,
Să nu trăiască după el decât
Atâta timp cât va cânta la vioară!

De-aceea, zi de zi, până-n amurg,
Pe străzi, prin piețe, dornică de viață,
Cânta din răspuțeri în vechiul burg,
Cânta prin soare, viscole sau ceață...

De-aceea alerga necontentit,
Mergea mereu cu vioara sub bărbie,
Își alura descântecul smintit,
Se prăvălea în el ca-ntr-o orgie!

Dar într-o noapte, de prea mult cântat,
Deodată toate corzile plesniră!
Un vaier scurt și-un țipăt încleștat
În cerul pulmburii se-ncolăciră!..

Atunci, cu ochii mari, înspăimântați,
Din părul blond își smulse patru fire...
Și voi râdeți, nebunilor! Râdeți!
Fecioara însă, ea cânta-n neștire...

Ce cântec pur și nemaiauzit!
N-o să vi-l spun, căci nu se poate spune!
Dar prea mult timp, pe lemnul istovit
Nu dăinuiră nici aceste strune...

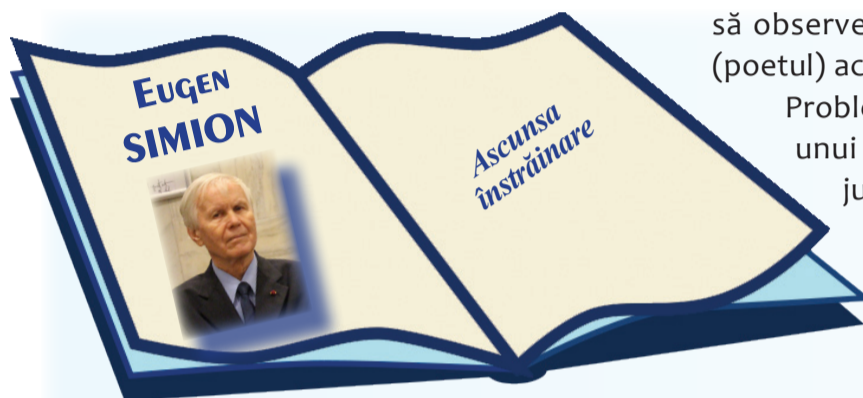
Nici ele nu putură, prin alei,
Să-i prelungescă marea agonie...
Și-acum fecioara doarme-n racla ei
Ca o vioară frântă în cutie!

Primul drum a fost la Facultatea de Medicină, unde Sergiu era profesor. Acolo era liber un post de bibliotecar. Profesiunea de bibliotecar e cea mai frumoasă din lume, mă asigură Sergiu. Un adevărat scri-

itor trebuie să rămână, ca Borges, în bibliotecă. Visul vieţii mele e să devin bibliotecar. Ca Borges, i-am spus îngerăşului Magdalena care atât aştepta de la mine: să devin om al Cărţii. Sergiu m-a dus la prorectorul care avea în grijă şi biblioteca, un domn chel, plictisit de lume şi de viaţă. Da, postul era liber, dar ce nevoie mai aveau ei de încă un bibliotecar? Şi dacă sunt scriitor, de ce să devin, într-o bibliotecă nenorocită, servitoare? Să nu ştiu eu că Borges o păţise după atâta citit? La anul, poate peste doi ani... se va elibera un post care să fie, cu adevărat, pe măsura unui adevărat scriitor. Bibliograf. Rămâna a doua şansă, pipernicită, la Tea-

tru. Da, ar fi extraordinar să ajung la teatru, spunea Iosif. El are în sertar câteva scenarii, le-ar putea face piese, le-am putea juca. Doctorul Levin le citise şi era de părere că Iosif Costinaş poate fi nu doar un mare regizor de film, ci şi un bun dramaturg. Era puternic, se hrănea din tensiunile conflictuale din preajmă. Era un bărbat energic, imprevizibil, cu explozii brutale şi reveniri tandru-ironice. Se desfăşura altfel decât Sergiu - poate chiar la antipodul lui. Relaţia lor era una de complementaritate duioasă şi reciproc paternă. Cum era şi relaţia mea cu Saimon, parizian în anii treizeci şi figurant de seamă în filmul *Nepoţii gornistului*.

Avorbi despre un poet este a vorbi despre relaţiile lui cu limba. Limba este *materia*, este *corpul* şi este, în mod sigur, semnul lui de identitate. Limba preexistă poetului, dar, după ce a trecut prin spaţiul poeziei, limba nu mai este aceeaşi. Orice poet tinde, în fond, să facă din limba comună un *limbaj* al său, adică o formă particulară de a fi şi o formă specială de a comunica. Limbajul poetului înseamnă un număr de „îndepărtări”, „înstrăinări” de la legile sintaxei şi morfologiei, căci - s-a spus bine - poetul este el însuşi o *abatere* şi un *agent al abaterii în limbă*. Aceste îndepărtări sunt cu timpul acceptate şi o parte din ele intră în limba comună (Eminescu este exemplul cel mai adecvat). Valery este îndreptăţit

să observe: pentru a acţiona *prin limbaj*, el (poetul) acţionează întâi *asupra limbajului*...

Problema este cât de mult este permis unui poet să acţioneze asupra limbajului, cât de mari şi de numeroase pot fi *îndepărtările*, *abaterile* sale de la limbă?! Adevărul e că nimeni nu poate stabili aici o limită şi nu poate formula o regulă. Singura regulă este, poate, următoarea: nimic nu se face în afara talentului şi fără acoperirea (justificarea) talentului. Mai direct zis: iicenţele poetului nu sunt acceptate şi nu au, realmente, semnificaţie decât de la un anumit grad al creaţiei lirice. Numai marii poeţi fac să treacă „erezile” limbii. Bricolorii în zonele marginale nu-şi justifică şi, finalmente, nu reuşesc să-şi impună limbajul. Acţiunea lor se termină în bizarerie şi manierism. Dereglarea limbii este condiţionată de o dereglare a sensurilor limbii sau, mai bine zis, de o provocare a sensurilor obişnuite ale limbii. Un poet câştigă pariul cu limba în momentul în care sintagmele lui (*îndepărtările*, *abaterile*) intră în limbajul comun nu pentru a înlocui formele existente, ci pentru a marca o nuanţă specială a comunicării şi, prin aceasta, o stare de emoţie a celui care comunică. Sunt

acele cuvinte, expresii, modificări de sintaxă pe care vorbitorul le pronunţă în așa chip încât par a avea nevăzute ghilimele. Cel mai productiv, din acest punct de vedere, este vocabularul poetului. A isca este, ştie toată lumea, un verb arghezian. Verbul exista, desigur, şi înainte de apariţia *Cuvintelor potrivite*, dar numai după Arghezi verbul a revenit încărcat cu atâtea conotaţii în vorbirea curentă. Când îl auzim, ne vine automat în minte versul arghezian şi, odată cu el, comunicarea se corupe, se deplasează în alt registru. Vorbitorul şi receptorul intră, atunci, într-o relaţie specială: relaţia de acceptare a unei ordine ascunse, iniţiatice a cuvântului...

Baudelaire insista ca libertăţile poetului să nu degradeze cuvântul. E ceva sacru în cuvânt, zicea el, care ne opreşte să facem din el un joc al hazardului. Cu toate acestea, poeţii nu fac decât să se joace cu cuvintele şi să facă din ele un spectacol de limbaj. Cuvintele intră des, prea des chiar, într-o comedie şi uneori nu mai ies din ea. Poetul adevărat opreşte la timp jocurile verbale şi sileşte cuvântul să revină la sensurile lui primordiale. În orice cuvânt există, în definitiv, o fabulă sacră, şi numai poezia ştie s-o trezească.

Evreii cunosc metodele şi efectele defăimării, de aceea B'nai B'rith a înfiinţat în 1913 Liga împotriva defăimării, a carei activitate e analizată de John Mearsheimer şi Stephen Walt în cartea „Lobby-ul israelian şi politica externă a S.U.A.”

Creştinii n-au, din păcate, o ligă similară... Mai mult decât atât; discreditarea, defăimarea, demonizarea conducătorilor creştini Donald

Trump şi Vladimir Putin, de care depinde pacea lumii, „Sfânta Alianţă”, e la ordinea zilei. Orice aduce a intenţie prietenoasă, de bun simţ, de omenie, nu numai între creştini, este taxată în vest ca politică incorectă şi supusă criticii, oprobiului maselor largi populare ţinute sub un control mass-mediatic atotcuprinzător şi necruţător.

Faptul că Federaţia Rusă e o putere creştină, că Vladimir Putin merge la biserică şi are un duhovnic, că a fost primit ca urmaş al împăraţilor creştini bizantini la Athos, că patriarhul său Kiril s-a întâlnit cu Papa Francisc şi au semnat o Declaraţie Comună de 30 de puncte, ori că a dezvelit la Moscova o statuie a cneazului Vladimir, cel ca a creştinat slavii orientali, sunt prezentate în mass-media occidentală întotdeauna cu neîncredere şi

rezervă.

În această atmosferă, sunt defăimaţi, discreditati, demonizaţi Trump, dar mai ales Putin. Victime ale unor grupuri de interese obscure ei sunt prezentaţi mulţimilor sub chipul unor autoritari, sexişti, xenofobi, homofobi, care dispreţuiesc opoziţia şi statul de drept.

În viziunea celor preocupaţi de acest aspect, discreditarea lor, e necesară şi obligatorie. Dar cine sunt cei preocupaţi de sfărâmarea „Sfintei Alianţe” dintre creştinii occidentali şi ortodocşi? Sunt ateii, idolatrii neomarxiştii, dar mai ales plutocraţia globalizării fără Dumnezeu.

În această situaţie primejdia unui nou război mondial nu este exclusă, remarca Papa Francisc.

Ioan Vodicean se apropie cu gingăşie prospectivă de o anumită realitate poetică, dând impresia că vrea să experimenteze, cu măsură, toate perspectivele existenţiale la care bănuie că ar avea acces. Măsura lui e dată de o sensibilitate aproape ruşinoasă pentru zilele noastre, iar acea realitate este una transpusă în dublu plan, filosofic şi sentimental.

Ioan Vodicean este însă, mai întâi, un agresat. De frivolitatea cotidianului corupt în monstruoziţări devenite banale, aşa că filosofia acestuia e cea a evadatului spre esenţe iluzorii. Şi, ca orice evadat, fuga lui conţine accentele disperării determinate de incertitudinea unei eliberări. Ceea ce îl diferenţiază de grosul purtătorilor de angoasă viageră este încredinţarea că finalitatea unui asemenea gest hazardat nu trebuie să fie neapărat stoică, putând fi chiar şi comică (Prostituţie).

Singura certitudine care echilibrează oarecum disproporţia dintre antropia clipei şi presupusele finalităţi fundamentale ale veşniciei este cea a orânduirii divine. Zguduită însă de alcătuirii grave, care sperie, Ioan Vodicean riscând să îngrozească cititorii cu imagini cutremurătoare: „La un colţ de univers/ undeva/ răătăcit/ ca într-un cartier mărginaş/ ca într-o mahala/ un demon/ învârte/ o manivelă de foc/ la o flaşnetă de ceară/ producând acorduri funebre/ groparii valsează/ printre milioane de cranii/ stranii/ lampadare/ iar alţii lovesc/ cu oasele clienţilor lor/ în speranţele/ celor ce vor veni”. Noroc că este doar un Coşmar. Însă unul care trădează atracţia anumitor poeţi, inconştient de îndrăzneţi, spre zona interzisă a splendorilor lucifere.

Celălalt registru, sentimental, al poemelor lui Ioan Vodicean demonstrează o veritabilă tinereţe melancolică, care conţine şi ea, inevi-

tabil, interesanta problemă a ajustării la starea de necesitate. Sentimentele au o autonomie ciudată, impunându-se parcă prestabilit unui purtător sufletesc, ce poate doar să constate încântarea ori suferinţa.

Filotimia lirică din aceste poeme demască vulnerabilitatea emotivă a lui Ioan Vodicean „Îţi mângâi/ cu privirea/ curcubeul/ te uiţi prin mine/ spre umbra care/ mâ-nghite/ apoi/ vă-ntindefi mâna/ şi plecaţi/ spre locul/ unde cerul/ se scurge-n/ Pământ”. Prin astfel de versuri răzbeşte filonul poetic veritabil care-l caracterizează pe Ioan Vodicean în intimitatea sa creatoare.

Ioan Vodicean tinde să-şi afirme capacitatea de poet european, prezentând poemele şi în limba franceză. Puse una lângă alta, versurile în cele două limbi dau cititorului posibilitatea să se simtă comunitar sau doar să se simtă.

Lazăr FAUR

Don Carlos

Pășesc
spre apus
Sub tălpile
sângerânde
îmi clocoteşte
viaţa
Din spate mă ajunge
un alt răsărit
ce-mi suflă în creştet
Aştept să-mi cadă
frunzele
şi totodată
să-mi pocneasă
mugurii
Constat
că nu ştiu nimic
despre fotosinteză
şi nici nu mă cheamă
DON CARLOS.

Eminescu

M-am răătăcit
„Sara pe deal”
visând
„Pe lângă plopii fără soţi”
Mi-am înecat
gândurile
în
„Lacul”
lîmpede
al ochilor
de stea
care-ţi călăuzesc
nemurirea.

Karma (I)

ca să ajung la
mâine

sau poimâine
va trebui
să o suport
pe azi

mă întăreşte
însă gândul
c-am umilit-o
de-a dreptul
pe ieri

dar oare
nu chiar cele
care vor
veni
m-au îndemnat
s-o fac

Don Carlos

je marche
vers le couchant
sous les pieds ensanglantes
ma vie bouillonne

derrière moi
suit une autre aube
qui respire au sommet de ma tête

j' attends que tombent
mes feuilles et
tout autant qu' éclatent
mes bourgeons

je constate que je ne sais rien
sur la photosynthese

e ne me nomme pas:
DON CARLOS

Mamă

tu
Maica Precistă
Coborâtă dintr-o
Sfânta icoana bisericească
Mai castă decât
Odoarele monahale
Îngăduie-mi să-ţi sărut mâinile
îmbătrânite
ce m-au mângâiat
şi mă mai mângâie
încă
îngăduie-mi să mă închin
chiar umbrei tale
şi locului pe care-l calci
îngăduie-mi să te venerez
îngăduie-mi
îngăduie-mi să-ţi spun
MAMĂ.

Mere

Toi
Mère de Dieu
Descendue d'une
Icône Sainte
Plus chaste
Que les trésors monacaux
Permits - moi de baiser tes mains
Deja vieilles
Tes mains qui m'ont caressé
Caressent.... Encore et toujours
Permits - moi de me signer
Même a ton ombre
Même au lieu
Sur lequel tu marches
Permits - moi de te vénérer
Permits - moi
Permits - moi de te dire...
MAMAN

Eminescu

je me suis perdu
«le soir sur la colline»
rêvant
«près des peupliers solitaires»
j'ai noyé
mes pensées
dans
«le lac»
aux yeux
d'étoiles
qui te dirigent
vers
l'immortalité

Prostitution

l' air philosophique
d'une vache mélancolique
rêvant d' absolu
l'idée idiote
qui chatouille
la zone
la plus lisse
de mon cerveau
...alors je decidai
de me prostituer
et me suis enfoncé
dans la ...politique
que faire
si
au fond mes pensées
ont la
...colique

Karma (I)

pour arriver
à demain

ou apres demain
ii faudra
supporter
l' aujourd ' hui

la pensee
me rappelle
que j' ai humilie
le hier

ne sont- ce pas
les joumees
a venir
qui m' y ont

containt...

Prostituţie

Cu un aer filosofic
de vită melancolică
visând la absolut
o tâmpită idee
mă scârpina
în zona
cea mai netedă
a creierului
...atunci m-am hotărât
să mă prostituez
şi am intrat până-n gât
în politică
ce să fac
dacă
la rădăcina minţii mele
n-au poposit
şi neconstipaţi.

De trei ore dădea cu toporul în lemnele bătrânei, dar cioatele se lăsau greu crăpate. Din când în când, Cătălin se oprea și se uita cu ciudă la grămada adunată în spatele lui. Nu mai erau multe, dar se dovedeau a fi mai tari decât trupul lui călit de bătaie și înjurături. Sudalme scurte primeau acum și cioatele încă verzi. Icnea ridicând toporul și aplica lovituri puternice în capul potrivnicilor. Vedea în ele anii în care nu a putut riposta bătailor primite de la băieții mai mari și zmeii căminelor prin care a crescut. Auzea în trosnetele lemnelor țipetele colegilor lui, bătuți și ei de atâtea ori.

El nu a plâns niciodată. Cel puțin nu după ce a înțeles că asta nu-l va salva din mâinile asupritorilor. Nu voia să dea satisfacție nimănui. Îi privea cu ură și le spunea în gând tot ce ar fi vrut să le arunce în față, se lua la trântă cu toate jigiriile și pedepsele primite de cele mai multe ori fără motiv. Partenerii de suferință, băieți și fete mai mari sau mai mici, începeau să se legene ca frunzele în bătaia vântului, când treceau printre ei „șefii”. El nu se legăna, se rezema de perete și își muta privirile în locuri fixe, ca să nu fie nevoit să le întâlnească pe ale lor.

Nu toți pedagogii țipau la ei și îi loveau cu liniarul peste unghii, când uitau o strofă din poezia învățată. Nu toți îi plesneau peste obraji și le răsuceau perciunii pe degete, nu toți îi treceau prin dușuri reci, când se băteau cu alți „căminiști” ce purtau haine căptușite cu „auăleu!”

Erau și oameni printre cei care îi aveau în grijă pe ei, părăsiții de soartă.

Mai primea mici daruri, încurajări, dar el nu se mințea singur. Toți aveau o CASĂ și un cămin la care să se întoarcă, lăsându-l de fiecare dată așa cum l-au găsit. Singur împotriva lumii. Și atunci, de ce să îi iubească, de ce să creadă în promisiunile lor?!

Toți plecau dincolo de zidurile după care locuiau la un loc orfani de mamă sau de tată, copii uitați în spitale, abandonați de părinți cărora le-a fost mai ușor să îi lase decât să îi crească cu bani puțini.

Aici se afla el. Avea patru ani când a fost

adus la centru de o bunică. Mama lui era prea tânără ca să îl crească singură și plecase de acasă. Tată nu știa cine-i este. Nu avea amintiri de familie și nici nu încerca să își amintească.

Prrr! crăpau lemnele dure. Tros! făceau și capetele fantomelor din trecut.

Din când în când se oprea să își șteargă cu dosul palmei sudoarea frunții. Tot atunci își mai arunca și privirea în jur, ca și cum ar fi așteptat pe cineva să vină din spate. Știa el pe cine, dar nici sieși nu voia să își recunoască și își alunga gândul, tulburat. Arunca cu putere lovituri de topor în lemnele tari și în gândurile lui.

Tresări când simți o mână pe umărul lui și clătină strâmb obiectul de osândă în aer. Se trase rapid înapoi și opri la timp lovitura toporului, la doar un deget distanță de laba piciorului drept.

- Tu-ți tămădăii..., îi scăpă înjurătura printre dinți, dar tăcu rapid când văzu lângă dansul pricina întâmplării.

- Dar ce sari așa? Te-am speriat, te pomeni. Eu sunt, nu muma păduri! Fata vru să pară calmă, dar roșeața obrazilor îi trădau neliniștea.

- Nah, că erai să îți tai piciorul! Unde te gândești, de nu auzi nimic? Că de aia am... Te-a chemat bunica la masă, am venit să îți spun...

Și fata tăcu. Cătălin nu spuse nimic, doar lăsă toporul deoparte. Se duse spre colțul casei și umplu o cană cu apă ca să se spele. Anca veni lângă el și îi luă cana să îi toarne apă în căușul palmelor. Băiatul o privi din nou. Parcă niciodată blondina asta nu avuse ochii mai verzi ca acum. Îi venea bine și rochia roșie cu buline. Era ca una dintre fetele văzute prin tablouri, se gândi rapid. Și iar se rușină de gândurile sale și îi evită privirea, aruncându-și apă pe față. Tăcură amândoi și, după ce își șterse el mâinile, iar ea îi luă prosopul, punându-l pe târnaț, intrară în bucătărie. Tanti Aglaie așeză blidele pe masă și tăie mămăliga aburindă cu ața în opt bucăți egale.

Împărți tochitura pentru fiecare și scoase din borcanul mare niște gogonele murate.

Nu mai văzuse de mult așa mâncare, nici nu mai știa de când, își spuse în gând. Își stăpâni saliva care îi invadase gura și mintea, și încercă să pară impasibil. Când luă prima îmbucătură, însă, îl trecură fiori de plăcere și gemu încet.

- Tanti, sâr-mâna, bună mâncare faci mata’.

- Mănâncă sănătos și s’ mă pominești în rugăciuni, îi răspunse duios femeia. Anca

mânca încet, parcă pentru a-și număra toate îmbucăturile. Totodată, părea că le numără și pe cele ale verișorului mai mic pe care îl avea în grijă. Copilul mânca mai cu poftă decât ei toți la un loc.

- Papî, papî tăt sî crești maaarii! Iar bătrâna îi dădu și ea o lingură de brânză cu smântână. Băiețelul preferă însă tot carnea de porc fierbinte și murăturile acre.

- Măi, băiete, nu ți-i urât sîngur pi coama diealului? Nu ti temi di lighioani sau di câinii cu două chicioari?, îl întrebă baba Aglaia luându-i castronul gol.

- De ce mi-ar fi, doar nu-s copil?! Îi răspunse rapid, umflându-și pieptul și uitându-se pe furie la fată, care părea să nu audă nimic, în timp ce îl îmbrăca pe cel mic ca să îl scoată afară.

- Dar la iarnă ce-ai sî faci?, îl întrebă iar bătrâna. Neștiind ce să spună, Cătălin ridică din umeri și rupse cu nesaț din pâinea abia scoasă din cuptor, plecându-și privirea. El nu își punea niciodată întrebări pentru ziua de mâine. Nici nu își făcea planuri. Știa din experiență că lucrurile stabilite azi nu mai sunt valabile a doua zi. Decât să își macine sufletul cu toate, mai bine să ia fiecare zi așa cum vine.

- Trăiesc azi pentru mâine și mâine pentru poimâine, își spunea în gând, în timp ce femeia îi dădea povețe despre ce și cum să facă pe viitor, când ar putea dormi chiar la dânsa.

- Acolo, în odaie, lângă șoproan, undi nu-ți ari nimeni grija și nici tu n-ai deranja pi nime’. Numa’ sî vrei amu!

Tânărul nu răspuse imediat, îi era rușine de fata care îl fixa cu privirea, își imagină câteva momente cum ar fi să stea în aceeași curte cu ea și să mânănce în fiecare zi împreună la acea masă. Apoi, își aminti de sfiala pe care o simțea în apropierea ei. O stare care nu îl lăsa să doarmă nici măcar când era la cazemate, în bordeiul lui... Așa că îi spuse babei că o să se gândească la propunerea ei și că, deocamdată, îi e bine acolo, în fruntea dealului, unde nu încurcă pe nimeni.

Fără să fi intervenit măcar o dată în discuțiile lor, fata ieși din bucătărie, trăgându-l pe cel mic după ea. Cătălin o văzu plecând din curte, în pasul ei săltat ca de căprioară, și îi mai zări o vreme doar coada blondă ivindu-se de peste gard. Simți că îl apucă o durere în stomac și îi ceru voie babei să își ia o cană cu apă. Se întoarse la lemnele lăsate în ogradă, iar cioatele păreau și mai potrivnice decât înainte, când lovea cu toporul în ele.

Tros! făceau buturugile verzi. Scrrap! făceau și gândurile lui tulburate, nereușind să se adune în acea după amiază liniștită.

După ce romanul său „Râma” a văzut lumina tiparului, reviste de cultură precum *Timpul* din „dulcele târg al leșilor”, ori *Familia* din Oradea, eee, „Familia” Eminescului, apoi *Lucașfărul* și multe altele, i-au deschis larg porțile acestui foarte tânăr romancier. Un romancier iluzionist, un iluzionist căruia toate iluziile îi sunt permise.

Lecturând scrierile sale, admir la Gheorghe Miron, felul în care stăpânește, ca puțini scriitori ai generației lui, arta de a vedea ce este mai bun în oameni, urmărindu-și personajele cu aceeași lipsă de ricanerie chiar și atunci când ele se angrenează în necuviincioase reglări verbale de conturi, îndreptându-se entropic spre dezintegrare morală.

Vasile TODI

- De ce te afli aici, domnule, în casa mea, în pat cu nevasta-mea? a strigat Uleanu la cel care îi frământa femeia.

Omul nu l-a luat în seamă, nu s-a obosit nici măcar să îl ia ei la întrebări, băi, omule, cine ești tu, ce cauți aici, ce faci, ce dai așa peste noi, pe nepusă masă, fără să bați la ușă, fără să ne întrebi, dacă vrem să te acceptăm alături de noi, să ne privești, dar tu nu, dai așa năvală în casă cu tupeu și ne deranjezi, fără să îți ceri măcar scuze, să te bați cu mâna peste gură, să te dai cu capul de pereți, să iei seamă de prostia ce ai făcut-o, om netrebnic ce ești, om de doi bani, nesimțit și fără obraz, tu, mă auzi?

Tocmai cand soțul își imagina cum să reacționeze, individul a sărit de pe femeie, s-a retras gol la marginea patului, dar fără să își pună la adăpost scârbavnicul mădular ce se ițea vârtos dintre pulpele păroase, cu pielea proaspătă și părul negru, strălucitor. Tocmai ieșise din intunericul umed al femeii și totuși nu voia să își plece capul. Iată adevărul spus de mama Milicăi. „Fetițo, să nu îți iei bărbat în vârstă, fiindcă o femeie are nevoie de tinerețe și împlinire trupească și numai un tinerel i-o poate da. Odată cu vârsta, vin și bolile și neputința, iar o femeie ce să facă alături de un bărbat neputincios și bolnav? Înțelegi, fetițo? Era o prejudecată bătrânească?”

Mădularul chelbos dintre pulpele păroase ale tânărului asudat și așezat la marginea patului cu Milica lipită de spatele lui reprezenta dovada, dar parcă viața a fost prea nemernică de a ținut cu tot dinadinsul să îi demonstreze acest adevăr într-un mod așa de brutal. Chelbosul lui Uleanu nu mai avea nimic din semeția celui care tocmai s-a eliberat din peștera fierbinte a femeii. Erau diferențe prea mari, totuși soțul nu ar fi trebuit să intre peste ea, în cuibușorul de nebunii, fiindcă nu era în avantajul nimănui. Milica și-a luat pe ea o bluziță de mătase roz.

- De ce te mai acoperi, draga Milica, de cine te ferești? Eu sunt soțul tău. Păi?

Tăcerea era mult mai sănătoasă, în clipa aceea, de aceea nici ea, dar nici individul nu au spus nimic, ci numai Uleanu a continuat.

- De fapt mă întreb și m-am întrebant în ultimii ani cine suntem noi și dacă mai are vreo importanță să mai stăm în aceeași casă și în aceeași curte, fiecare cu apucăturile și gândurile lui. Nu se mai leagă nimic și dacă mai putem mânca la aceeași masă. Nu e nicio problemă, că ne putem descurca și fără să fim împreună, după cum vezi prea bine. Tu îi ai pe futălăii tăi, eu am sticlele mele. Cine rezistă mai mult?

- Tu, cine dracu ești, de vii așa pe nepusă masă? a intervenit tânărul.

- Nu mai are importanță cine sunt, cum nu mai are importanță nici cine ești tu, deși înțeleg cine ai fi, totuși este bine să afli că sunt Marius Buleanu, zis și Uleanu, zis și Mariusică, soțul, după cum prea bine ai auzit, a cărui nevastă tocmai ai sfredelit-o, chiar de față cu el. Eram curios să te cunosc, să îmi văd dușmanul, victima să își cunoască agresorul și iar mă întreb, ca prostu în păpușoi, cu ce ești mai presus de mine, de te-a dorit nevastă-mea? Nevastă prea mult spus, nu prea înțeleg ce înseamnă nevastă, cum nu prea înțeleg de ce o nevastă care a jurat în fața cerului și a pământului că va fi credincioasă și supusă bărbatului ei, dacă ai mai auzit așa ceva, nu e credincioasă și supusă. Păi, nu e o prostie, cea mai mare prostie. Nu am să te controlez să văd câte ouă ai, dar patru capete e clar că nu ai, nici patru mâini, nici patru picioare. Asta mai lipsea. Prin urmare, mă întreb ce crezi că a găsit nevastă-mea la tine?

- Nu știu moșule ce a găsit la mine, cum nici eu nu prea știu ce am găsit la ea, în afară că e

femeie. Ce era să fac?

Uleanu a luat cuțitul și securicea de tăiat oase și bătut șnițele de lângă ușă unde le lăsase, a pășit calm către cei doi, fără să îi privească, fără să le spună ceva și le-a pus pe masa din mijlocul camerei. Nici el nu prea știa ce ar putea face cu ele, dar a apelat la securice, fiindcă nu a găsit toporul. Nu prea îi plăcea că era micuță, cu coada scurtă și tăișul la fel de scurt, dar tăios, chiar el a ascuțit-o, cu câteva luni în urmă și de atunci dacă a mai folosit-o de două ori. Nu prea cumpăra carne cu oase care să necesite utilizarea securii, o armă albă formidabilă și eficientă, în caz de nevoie, care putea fi folosită și la zdrobirea oaselor de om, așa că a mângâiat-o cu respect, încât i-a făcut pe cei doi să se îngrozească, și a lăsat-o pe masă. Liniștea devenise grea și se auzea numai respirația Licăi, așa cum o desmierda el cândva. Celălalt a încetat să mai respire, a așteptat următorul gest al soțului, Mariusică, și atunci el a decis să își ia șortul de la piciorul patului să se îmbrace. În sfârșit scârbavnicul mădular nu își mai arăta capul chelbos dintre pulpele păroase, iar Mariusică i-a mulțumit în gând bărbatului că i-a arătat un gest de respect.

Uciderea omului de către om e un gest de mare forță, iar soțul s-a îndepărtat de secure speriat. Poate că greșise. Era singur și, în casă, se aflau doi pe care trebuia să îi înfrunte. Cuțitul nu îi plăcea. Era mult prea mic. A tăiat de câteva ori porcul, împreună cu tatăl său, dar cu ani în urmă, când încă nu o cunoștea pe Lica, nevastă-sa. Era mult mai tânăr. Plăcerea de a ucide o ființă și-o descoperise de la o vârstă mult mai fragedă, din copilărie. Numai propriile lui trăiri erau importante, până când a descoperit rușinea, frica sau sentimentul ridicolului. Individul este cel mai sincer până pe la vârsta de cinci ani, apoi, îl copleșește perversitatea. Înaintea unui pui de vrabie scos cu propria mână din cuib, Mariusică își putea arăta adevărata forță. Corpul fraged și golaș, ochii speriați și zbaterea inutilă însemnau că Mariusică era stăpânul. Nu avea nevoie de cuțit pentru a-l ucide, dar acum simțea nevoia a reveni lângă masă. Se afla la o distanță de braț de cuțit, dar la nevoie putea lua și secură. Amorezul a rămas la marginea patului și s-a uitat după pantaloni. Erau mai încolo. Pentru prima dată a regretat că s-a lăsat manipulat de femeie. A căzut în capcana plăcerilor trupești și poate chiar a morții și a sângelui. Cum ar putea să le înfrunte, în ceasul acela?

De când nu-și mai văzuse nevasta goală? Nici Mariusică nu mai știa, dar nici nu voia să își mai amintească. Erau trei în camera în care nu mai intrase demult. Femeia era în patul în care se iubiseră cândva amândoi, goală sau pe jumătate goală, așa că soțul a invitat-o să coboare și să se plimbe prin cameră să îi admire trupul.

- Cred că nu te superi?

Ba se supăra, dar nu așa tare, încât să facă vreo prostie și să îl înfrunte pe soț. Nu că nu ar fi avut curajul, dar în clipa aceea era mult mai înțelept dacă aplica altă strategie. Alături, în pat, se afla bărbatul de care nu știa nimic și pe care îl întâlneau în autobuzul cu care venea acasă și căruia aproape fără să își dea seama i-a zâmbit, fiindcă i-a văzut cămășa deschisă la trei nasturi, iar flozii negri de pe piept au excitat-o. Erau foarte deși, ca o blană de lup, așa cum nu mai văzuse și se întindeau în sus pe gât. Probabil că, dacă el nu s-ar fi bărberit, ar fi arătat ca o maimuță și tocmai asta a înnebunit-o.

Acum, a pus mâna pe umărul lui acoperit cu păr, într-un gest tacit pentru a-l liniști, să-i dea de înțeles să aștepte, să lase totul pe seama ei, că ea va rezolva totul. Nu trebuia să i-a în seamă cuțitul și secură de pe masă, nici calmul suspect al soțului. Blana de pe pieptul amorezului era deasă așa cum era pe umăr și pe spate. Iată o maimuță! Femeia l-a mângâiat pe bărbat, parcă

pentru ultima dată. Perii erau aspri și o gădilau în palmă. O plăcere. Soțul nu aveau blană, ci piele, cum avea și ea. Lica s-a lipit de trupul bărbatului asudat, în timp ce a coborât din pat, pentru a mai simți încă o dată blana de sălbatic, senzația de plăcere. Femeia s-a ridicat în picioare, goală.

- Ești mulțumit?

Nu, nu era. Nu-și mai regăsea soția, nu-i mai regăsea trupul. Nu numai că nu i-a trezit nicio plăcere, dar nu mai voia să o vadă.

- Îmbracă-te!

Omul ei îi ordona așa cum făcea, în tinerețe, când sângele îi clocotea în vene, când voia cu îndârjire să îi arate că el e bărbatul. Nu conta în ce fel, pe stradă sau în pat, când făceau sex, iar ea obligatoriu trebuia să stea cu fața în jos sau cu fața în sus, pasivă și supusă, iar el trebuia să acționeze. Nici să îl mângâie sau să îl strângă în brațe nu îi permitea, de aceea, adesea, femeia nu mai suporta și se certa cu el.

- Ești nebun?

Așa cerea el și nu era nimic de făcut. Îi convenea bine, nu, putea să plece, dar nu pleca. Rămânea alături de el, fără să știe de ce? Care era împlinirea? Îi plăcea nebunia lui, nu mai trebuia să își facă probleme de nebunia ei. Și pe ea o apuca dorul să plece în lume, dar nu să scape de el, ci pur și simplu să plece, să înceapă o viață nouă, în alt loc în altă țară, să o apuce pe unde ar vedea, așa cum făcea când încă nu cunoscuse bărbatul, care să îi limiteze orizontul, să o reducă la o nevastă ca toate nevestele, deși în ceasurile de singurătate, când încă nu venise pe lume Dinica, fiica lor, când alături de ea în pat nu mai stătuse altă creatură decât soțul ei, regreta, fără ca să-i spună omului ei, că totuși trebuia să mai fi așteptat să nu se fi legat la cap fără să o doară. Nașterea Dinicăi a făcut-o femeie cu adevărat, i-a dat împlinire, deși nu a dorit-o și nu a căutat-o cu tot dinadinsul, ci așa să se afle în treabă, cum fac toate fetele dornice de bărbat, imature și neghioabe. Așa a fost Lica de s-a lăsat prinsă în laț, la o vârstă fragedă de nici optsprezece ani, fără să știe nici măcar ce dorea, încât mai târziu, pe măsură ce anii treceau și Mariusică nu mai reușea să îi ofere nimic, iar apariția Dinicăi a început să-i întunece și mai rău orizontul, să-i ia speranța, a plecat de acasă, dar s-a întors. Nu avea unde să se ducă. S-a speriat. Soțul a început să bată în retragere, iar fata să prindă aripi. Nu era rău, dar omul ei nu mai era om. Dăduse boala rușinoasă peste el.

Mariusică stătea în fața ei așa cum a stat întotdeauna cu nasul ridicat, semnul aroganței. Totuși, ea nu i-a dat atenție nici în perioada când erau îndrăgostiți unul de altul, în primii ani de căsătorie, așa că nu avea de gând să îi dea atenție nici în clipa aceea și pășea mândră cu trupul gol prin fața lui și prin fața celui alt bărbat. Trupul încă era tânăr, deși șoldurile se lățiseră, iar sânii coborâseră prea mult în jos, către pământul din care ne tragem toți, după cum spunea preotul Pandele, duminica la biserică. „Din pământ ne-am făcut, în pământ ne ducem!” Ciudată constatare, pe care nu o putea accepta. Lica era o ființă din carne și oase, trup și sânge, mândră și nebunatică și nicidecum o bucată de pământ. Nu numai că nu accepta ideea, dar nici nu voia să își imagineze, că de fapt cu fiecare clipă ce trecea drumul ei se îndrepta către acel ultim moment când va coborî pentru a se face una cu pământul. Așa au făcut bunicii ei și mulți oamenii fac asta zilnic coborâ în pământ și nu se mai întorc. Vina nu putea fi decât a părinților ei, dacă se putea spune așa, că nu au întrebant-o: „Fetițo, vrei să te facem, să te scoatem la lumină?” Nu, pe ea nu a întrebant-o nimeni dacă voia să vină în viață și iată rezultatul! Mai bine ar fi fost să întrebe: „Fetițo, vrei să te facem pentru a te omori?”, „Vrei să te facem pentru a te coborî în pământ?”

Ana Corcea este autoarea unui dicționar de termeni literari și a patru cărți de comentarii și sinteze - volume didactice care poartă amprenta școlii filologice clujene. Ea a publicat până acum trei plachete de poezie: Clipa amiezei (1996), Ochiul fântânilor (2000) și Cercul lumilor (2000), aceasta din urmă tradusă în italiană, franceză, spaniolă, engleză și germană. Ca și aparițiile anterioare, cea mai recentă poartă girul - mai degrabă complezent decât analitic - al unor critici de prima linie, precum Cornel Ungureanu și Mircea Mihăieș. Alături de câteva premii culturale de palmares, Ana Corcea a beneficiat de-a lungul vremii și de o bună receptare critică, capabilă să-i așeze eforturile creative „în interiorul unei istorii literare îngăduitoare cu cei care au fost și cei care, lângă noi, împlinesc poezia” (Cornel Ungureanu).

La prima vedere, poemele din Ecouri nu diferă prea mult de cele publicate anterior: meditații intense raționale pe marginea sensului poeziei, a menirii cuvântului, a poziției pe care Poetul o ocupă în „gâlceava” lui cu lumea: „la poarta gândurilor/ poetul stă de veghe/ le cântărește/ le vămuiește/ apoi/ stilizate/ le

¹ Ana Corcea, Ecouri, Editura Eurostampa, 2016

trimite-n vers/ unele rămân/ în spatele porții/ închise/ cu voia scribului” (Poarta gândurilor). Sau: „stau/ într-un colț al cuvintelor/ calculez unghiul/ ca să nu se ciocnească/ sunetele/ și să provoace/ dizarmonia poemului” (Calcul). Ori: „se ascund tăcerile de piatră/ și învelesc vechi taine de cuvânt/ le mângâie apele pe creștet/ și neclintit dorm duse/ până ce apare magicianul/ rostirilor în prag de sară/ care strămută vraja/ în poem” (Magicianul poet).

Tranzitiv-descriptive, izvorând mai degrabă dintr-un control bine strunit al „potrivirii” cuvintelor și imaginilor decât dintr-

o stare de inefabilă grație, poeziile asimilează în doze mari secvențe autobiografice, trăiri și reacții marcate de un erotism evanescent: „vino la ora de sară/ și-ajută-mă iară/ să trag clopotul/ amintirii/ să stăm de veghe/ într-o catedrală/ unde începuturile/ se-ntâlnesc/ cu nesfârșiturile/ clipe albe/ zboară de la mine/ în tine/ vino la ora de sară/ într-o vară/ să citim în stele/ dorurile mele/ și-ale tale/ vino la ora de sară...” (Ora de sară). Sau „s-a zăvorât/ verbul ”a iubi”/ re-

fuză se să conjuge/ la prezent/ Lie/ ciocârlie/ ademenește-l/ cu triluri serafice/ fă-l/ să iasă în lumină” (Ademenire). Sunt secvențe lirice în care autoarea se răsfață cu un soi de cochetărie juvenilă, utilizează rime întâmplătoare, forme arhaice ori regionale de limbaj, discrete trimiteri subtextuale la ritualuri magice sau jocuri de cuvinte și sintagme consacrate, preluate și adaptate sui generis: „și-a bătut ceasul/ cu... cuc/ la ore fixe/ ca o chemare/ la apel/ să-ți amintească/ că ele este/ stăpânul tău/ în restul timpului/ îți oferă/ iluzia libertății” (Ceas cu... cuc). Mult mai evidentă decât în volumele anterioare, apetența ludică a Anei Corcea iese la suprafață dezvăluind o sensibilitate lirică dispusă la inflexiuni postmoderniste, ironice și autoironice: „dăunăzi în firobuz/ mi-am îmbogățit/ vocabularul/ cu un cuvânt nou:/ ”bipăitul”/ sună „mobilul”:/ „Ciau/ ce mai faci/ eu - precum bănuiești/ toată ziua muncesc/ că, bărbății... știi tu/ da’ lasă nu-ți consuma/ impulsurile/ bipăiește-mă/ și-ți telefonez”/ și așa am ajuns/ la destinație nemaivând timp/ pentru gândurile mele/ o fi bine, o fi rău/ știe Dumnezeu” (Bipăitul). Sau, și mai expresiv: „te iubesc, fă,/ bengoasă/ și tu întârzie/ la întâlnire/ din cauza/ lui „Somet”/ ala/ lasă că aflu/ cine este/ și de-l prind/ îi rup picioarele/ „mânca-te-ar raiul”/ ar grăi/ părintele Cleopa/ „franc-afonul”/ aș adăuga eu” (Franc-afonul).

Diferențele de factură poematică, o anumită instabilitate și inconsecvență a rostirii fac dovada că Ana Corcea este încă în căutarea unei configurații și a unei viziuni lirice care să-i definească pe deplin destinul poetic. Ceea ce nu înseamnă însă că noul volum nu confirmă vocația lirică a autoarei. Dimpotrivă, reflectă o dinamică a artei poetice demnă de a fi luată în seamă.

Era într-o seară de mai când stăteau la masă împreună, sub umbrele cireșului înflorit, chiar în cerdac; în jur liniște. Mireasma florilor de cireș le învăluia chipurile asprite de griji și ochii, ochii deveneau mai ageri în adierea vântului rece. Nu era chiar frig, dar era totuși o primăvară bizară. Trecuse Paștele, așteptau de-acum vara să vină cu bucate, însă se temeau ca va fi una secetoasă și că nici anul acesta nu vor avea mai mult decât au făcut anul trecut: nu cine știe ce, cât să treacă de iarnă, pe lângă cele cumpărate cu multă trudă din salariu. Poate că și vremea simțea cumva nimicnicia oamenilor asupra cărora își revărsa stihii odată cu belșugul.

El, muncitor obișnuit al unei epoci postdecembriste, cu melancoliei născute din amintiri ale vremurilor bune, nici nu se gândea ce avea să vină. Bea o bere, după o zi de muncă cu nimic mai bună decât cea trecută sau restul din ultima săptămână, lună, an... cu nimic nou, nimic atractiv, mereu aceeași bandă pe care circulă însemnele multinaționalelor. Aceași rutină dintotdeauna susținută de un

sentiment timid, devenit și el rutinier, de grijă și responsabilitate față de familie. Își făcuse familie de tânăr, neștiind că o să-l aștepte ceva mai mult decât extazul frenetic al primei iubiri. Stă așezat ca un cap de familie și cere mâncarea. Ea, casnică, cu doi copii, la o vârstă la care speranța există, dar visele sunt frânate de cruzimea realității, își duce la îndeplinire treburile casnice, cu resemnare. Nimic neobișnuit, nimic din altă lume, poate doar frustrarea omului de a nu-și fi urmat calea. Femeia se conformează și îl servește tăcută. Ar vrea să îi spună multe, însă nu îndrăznește. Se gândește chiar la divorț, însă cum s-ar descurca? Ce ar face cu copiii? În plus, nu știe să facă nimic. Cine ar angaja-o? Angajatorii au devenit agresiv de pretențioși și plătesc puțin. Tot mai bine e acasă, cu el, nu are grija zilei de mâine.

-Știi, lucrurile s-au schimbat puțin... Și tu te-ai schimbat de când a căzut vechiul sistem și mă gândeam că poate ar fi bine să plecăm. Cum au făcut și vecinii. Uite, o duc bine, și-au cumpărat o casă și o mașină nouă. Copiii au de toate...

-Mă miere! Ți-am zis că nu plec! Copiii sunt la școală, au ce le trebuie. Ce?! Eu am crescut în puf?! Dacă tot așa merg lucrurile ne mutăm de tot la țară și acolo o să mă ajute primarul cu niște pământ... Dar tu ești miere și nu pricepi. Îmi dau aștia pământ dacă câștigă partidul.

- Ce partid?

-Cum ce partid? Partidul Salvării Democrației! Dar ce-ți spun eu ție?! Hai adu-

mi mâncarea aia odată!

(...)

Într-adevăr, el avea o casă la țară și puțin pământ, din care nu câștiga mai nimic. Visul lui era să facă bani din agricultură, dar pentru asta avea nevoie de mai mult, iar pentru mai mult... era dispus să facă compromisuri. Nu știa ce-l așteaptă...

Acum, trăiau în urbea de pe deal, cam sărăcăcioasă, în sensul că aici și-au găsit cuibul abia câțiva giganți economici, dar nu pe piața mondială. Totuși dădeau de mâncare multor guri, iar oamenii nu se plâneau. Locuiau într-un bloc, la periferie, cu rufe pe balcoane și containerul de gunoi sub geam, curtea neîngrijită și pereții decojiți, o patologie a societății vremurilor: oamenii nu făceau mai nimic „dacă nu era pe numele lor”, trebuia ca statul să se îngrijească fiindcă era cel care colecta impozitele. Multe impozite, însă cu noul vechi partid existau speranțe că se vor reduce, se vor mări salariile, iar oamenii nu vor fi nevoiți să părăsească țara. Dar și așa, nu ar fi părăsit-o din dorința de a prospera, ci dintr-un trend al vremii de a avea mai mult decât vecinul. Vecinii sunt întotdeauna niște ființe urâte, atent monitorizate și mereu depășite, iar dacă nu erau depășite, erau contestate. Valoarea propriei ființe prima mereu, iar dacă valoarea nu era remarcată, bineînțeles că exista mereu o conjunctură nefastă.

(...)

Viața își urma în continuare mersul monoton ca o țigară mistuită de propria flacăra, mereu întreținută de aceleași patimi careucid...

CONSTANTIN
JICHIŢA

În lumea artelor

Valoarea estetică pentru artistul Ștefan Popa Popa'S, omul care și-a devansat epoca, este reper existențial. Iar asta se întâmplă în mai puțin de două minute. Acesta e timpul necesar celui mai rapid caricaturist din lume, certificat Guinness, să facă un portret. Arta sa atinge cote înalte și în peisagistică, în ample scene de viață, de regulă istorice, într-o cromatică sfidând convenționalul. Visul său estetic însușește caracteristici specifice creatorilor de geniu. Academicianul francez Thierry de Montbrial afirmă despre el: „Popa'S e un mare artist. Are un talent uimitor. Cred că e cel mai bun caricaturist contemporan. Ceea ce mă frappează este viteza cu care lucrează; e de-a dreptul uluitor”, iar premierul francez Dominiq Villepin îl descria astfel: „Am o stimă deosebi-

tă pentru Ștefan Popa Popa'S. Surprinde realitatea cu mult talent, în profunzime, cu tandrețe și umor”.

Prezența sa la Vatican cu expoziția „Santi e Papi” și cu portretul Papei Benedict al XVI-lea a însemnat încununarea unui talent ieșit din comun, sub semnul creației durabile. James Carver, europarlamentar britanic, afirma despre „regele caricaturii”, cum îl alintă presa americană: „E un mare talent; îi vezi pasiunea pornită din inimă. Desenează persoane diferite și surprinde nu doar fața, ci și caracterul. Parcă sunt vii”. Dr. Paolo Merenda, Serviciul de Onoare și Protocol al Vaticanului, a spus: „Lucrarea maestrului Popa'S îmbogățește Sala Papilor din Basilica San Pietro și-i sporește prestigiul. El e autorul albumului tuturor papilor, realizare de excepțională valoare istorică și grafică, singura din lume. Este unicul artist contemporan prezent cu o lucre-

țe, comemorări etc. Într-adevăr una dintre realizările importante ale Regionalei a fost înființarea unei edituri proprii. Până în toamna anului 1939, Regionala a editat șase lucrări: *Revoluția lui Horia*, de Constantin Stoicănescu; *Inel-Irinel și domnița Iconița și Galbânu împăratului*, de Mia Cerna; *Vincentiu Babeș, Amintiri*, *Biografia lui Vincentiu Babeș*, *Patru scrieri*, de Ilie Groșianu, *Zece colinde și cântece de stea*, de Nicolae Ursu și *Zece coruri*, de Ioan T. Crișan.²

În ședința din 2 octombrie 1939, conducerea Regionalei bănățene a hotărât reorganizarea editurii, lansând în acest sens, un apel către scriitorii și intelectualii bănățeni pentru a sprijini această inițiativă.³ La începutul lunii ianuarie 1940, conducerea Regionalei bănățene revine cu un nou apel adresat scriitorilor bănățeni:⁴ „În dorința de a promova literatura și încuraja scriitorii, «Astra Bănățeană» cere să i se prezinte manuscrise pentru a fi editate de ea. Vor fi tipărite în cel mai scurt timp câteva din cele mai bune lucrări, încă inedite în volum, scrise de autori bănățeni”. Se solicitau lucrări de proză, poezie, istorie, folclor, pentru a fi selecționate de un comitet constituit în acest scop.

În urma mai multor consfătuiri, la 29 ianuarie 1940 s-a ales un nou comitet de conducere a revistei „Lucaefărul” și a editurii. Comitetul avea misiunea de a selecta lucrările ce urmau a fi tipărite – lucrări literare, istorice, religioase, monografii bănățene, biografii ale perso-

nalităților din Banat – și să reediteze operele clasicilor bănățeni.⁵ Zelul noului comitet și sprijinul financiar primit din partea autorităților locale au făcut posibilă publicarea a cinci lucrări în cursul anului 1940: *Literatura bănățeană de la început până la Unire, 1582-1918*, de Ioan Dimitrie Suciu; *Flori de piatră, Versuri*, de Pavel P. Belu; *Oameni și locuri din Caraș*, de Virgil Bircu; *Contribuțiuni muzicale la Monografia comunei Măguri (jud. Cluj)*, de Nicolae Ursu și *Țara noastră, Poezii*, de Volbură Poiană Năsturaș.

De asemenea importanță în catedrala-fani-on a lumii catolice. De aceea îl prețuiesc foarte mult”. Cu ocazia decernării valorosului premiu „Palma d'Oro”, Giorgio Cegna, cavaler al Republicii Italiene, a spus: „Popa'S are merite în spațiul culturii și o inimă generoasă i-am acordat acest premiu, dar el ne-a dăruit mult mai mult de atât”. Personalități ale lumii artistice fac referiri elogioase cu privire la opera artistului: „Consider că Popa'S a ajuns la acea artă aproape de absolut”. (Michelle Cegna, arhitect, Roma); „Popa'S e la înălțimea celor mai mari genii artistice internaționale”. (Antonio Calderas de Jesus, critic de artă, Spania).

Prezent la Vilnius spre a i se decerna premiul „Ciurlionis Cup for Enlightened Personalities”, a uimit asistența prin rapiditatea cu care a făcut peste 200 de portrete. Dr. Romualdas Budrys, directorul Muzeului Lituanian de Artă, a făcut următoarea remarcă: „Popa'S e un artist inteligent și convingător. Surprinde esența persoanei și rapid o așterne pe hârtie. E un talent”. Iar multipla campioană mondială Rima Karliene a spus: „Sunt impresionată că artistul Popa'S vede sufletul oamenilor. E incredibil cum poate exprima sentimentele pe hârtie”.

În lumea artelor, Popa'S aduce un plus de candoare, speranță și binecuvântare.

DUMITRU
TOMONIEditura „Astra
Bănăţeană”

Necesitatea coordonării acțiunilor culturale promovate de asociațiile și societățile culturale din Banat în perioada interbelică au făcut posibilă și necesară crearea Regionalei „Astra (XE „Astra”) Bănățeană”, în 28 februarie 1937.¹

Conducerea regionalei a stabilit o colaborare armonioasă cu toate societățile culturale bănățene, remarcându-se totuși colaborarea cu Institutul Social Banat-Crișana, Casele Naționale, Asociația corurilor și fanfarelor și Reuniunea femeilor române din Timișoara.

Pentru promovarea unui proiect cultural comun în lumea satelor, dar fără a neglija orașele, Regionala a creat un ziar pentru popor, „Luminătorul”, un cotidian de afirmare românească, „Dacia”, o revistă literară și culturală, „Lucaefărul”, transformată în „Revista Banatului”, o editură proprie, a organizat gratuit un număr impresionant de cursuri și școli țărănești pentru bărbați, precum și cursuri și școli de gospodărie și igienă pentru femei, reprezentații teatrale în Timișoara și în zeci de localități bănățene, expoziții, concursuri de coruri, dansuri și port, șezători, conferin-

După intrarea României în război, activitatea editorială s-a oprit, fiind reluată în anul 1943 prin publicarea a încă două lucrări: *Mica bucătărie a sătenței*, de Lucreția Opreanu și *Îndemnuri duhovnicești*, de Melentie Șora.

Ultima lucrare publicată în editura „Astra Bănățeană” a fost *Îndemnuri pentru munca cercului cultural al Astei*, de Ilie Rusmir. Apărută în anul 1940, lucrarea președintelui despărțământului județean Caraș se adresa celor care „ar dori ca afară de funcțiunea plătită să mai aibă și o funcțiune de misionar cultural la sate și orașe”.⁶

Prin editarea a 15 lucrări cu o tematică diversă, Regionala a venit în sprijinul unor cunoscuți scriitori bănățeni dornici de a-și vedea manuscrisele tipărite, reușind să transmită și pe această cale „slova românească în cele mai îndepărtate cătune”.⁷

¹ „Vestul”, an. VIII, nr. 1875 din 27 februarie 1937

² „Lucaefărul”, an. IV, seria a II-a, nr. 5-6, mai-iunie 1938, p. 65-66 și nr. 5-6, iunie 1939, p. 1-2

³ „Dacia”, an. I, nr. 76 din 20 octombrie 1939

⁴ Ibidem, nr. 7 din 11 ianuarie 1940

⁵ Aurel Cosma, Pe drumul culturii în Banat, „Lucaefărul”, an. VI, seria a II-a, nr. 1-3, martie 1940, p. 4

⁶ Ilie Rusmir, Îndemnuri pentru munca cercului cultural al „Astei”, Timișoara, Edit. „Astra Bănățeană”, 1944, p. 5

⁷ Direcția Județeană Sibiu a Arhivelor Naționale, Fond Astra, doc. 194471947, f. 3

Banatul va fi pentru mine pridvorul Raiului

† Ioan

În scurtul timp trecut de la binecuvântata sa întronizare, Ioan Mitropolit al Banatului istoric a onorat diverse întâlniri cu oameni din arealul jurnalismului românesc. Sototind, fiecare îndemn, ori fiecă răspuns al Înaltpreasfinției Sale drept

reper cardinal întru zidirea noastră spirituală, invităm cititorii noștri la lectura lor, convingși fiind că încet-încet ne vom putea identifica cu lucrurile la care trebuie să fim atenți.

Vasile TODI

Despre Ziua Unirii Principatelor Române

Din nefericire, ziua aceasta de 24 ianuarie anul acesta nu a fost sărbătorită în țară cu atâta bucurie cum se sărbătorea altădată. Consider că această umbră care s-a așezat peste sărbătoarea de astăzi vine din spațiul politic. Reprezentanții poporului nu au fost prea văzuți, astăzi, acolo în locurile unde s-a scris istoria, de unde venim noi. Din păcate, nu ne cinștim istoria, care nu e cartea morții unui neam, ci e biblia lui, pe care ar trebui să o citim cu multă băgare de seamă. Privind la istorie, îți croiești drum spre viitor. Nu vreau ca cineva să șteargă de pe harta Europei, a lumii, numele acesta, România, care este binecuvântat de Dumnezeu. Trebuie să rămânem români în acest spațiu carpatic și să păstrăm tot ce e al nostru.

Despre grațiere și condițiile din închisorile românești

Ca om al Bisericii, primul instrument cu care noi, preoții, operăm este iertarea. Trebuie să fie iertare, dar trebuie să fie și dreptate, și disciplină, și ordine. Îmi pare rău că astăzi în spațiul public, această instituție a grațierii a fost învelită într-un ambalaj politic. Sunt atâția oameni care trăiesc, astăzi, în penitenciare în condiții care nu mai sunt permise în secolul XXI. Noi știm ce a fost în beciurile Securității sau în alte spații de chinuri. (...) Au fost grele condițiile din acele beciuri, dar niciun deținut din acele beciuri sau alte închisori nu s-a plâns că nu avea aer.

Despre valorile creștine

Și azi, când iau anumite decizii, mă raportează mai mult la codul etic al țaranului român, cu bunul său simț, nu la cel al unei aspre și tăioase legi. Tot vorbim de valori europene, dar, oare, valorile noastre creștine românești nu sunt europene, de consistență universală?! Cum să le abandonăm pe cele ce vin din ancestral și să ne îmbrăcăm într-o haină care nu poartă amprenta unei profunde vieți morale?

Mama

Mama m-a învățat despre Dumnezeu. Încă e o chestiune neelucidată că, de mic, eu

stăteam în biserică în strana episcopului. Era singurul scaun liber, în care mă ajuta un om să urc. Pe vremea aceea, femeile aduceau mereu ceva în sân (un măr, o pară), în speranța că își vor întâlni pe cei din familie, pe nepoți...

Veneau și la mine rude cu câte un fruct sau o bomboană, lucru pe care l-am asemănat mai târziu cu primirea unui pomelnic. În munți (la Episcopia Harghitei și Covasnei – n.r.), am stat foarte puțin în această strană, deoarece cântam. Poate de câteva ori în 20 de ani. Chiar

m-a întrebat cineva de ce nu ocup acel loc, iar eu am răspuns că mi-am făcut stagiul pe când eram mic. Când am mers la școală, am făcut un pas înapoi, trecând în strana diecilor.

Despre iubire

Iubirea e cea mai complexă armă de a cuceri lumea aceasta. Nu omul, nu averea, ci inima semenilor noștri. Eu n-am văzut nici un păstor care să-și bată oile, ci doar care merg și după mioara cea rătăcită sau rănită. Acesta este Dumnezeu care a venit din strălucirea dumnezeirii în ținutul păcatului. Păcatele nu rămân printre firele de iarbă, ci se ridică către cer și se aud vaiete datorită aroganței... Oamenii strigă că le e sete de iubire! Iar Hristos a mers pe cărarea iubirii, inclusiv când i se băteau cuie în mâini, pe Golgota.

Despre avort

Când eram la Ierusalim, a venit la mine o femeie, româncă, să-mi spună că soțul îi cere să oprească sarcina. Prima dată am sfătuit-o să procedeze într-un fel, spre a-și convinge bărbatul, a doua oară altceva, iar când a ve-

nit a treia oară eram disperat și m-am rugat și-am spus să îl mai țină ea șase luni, până la naștere, apoi să mi-l dea mie să îl cresc. Iar soțul n-a vrut să-l dea. Și, fiind plecat în țară, n-au vrut să îl boteze până nu m-am întors, iar la biserică era plin de români și evrei, iar eu am plâns tot timpul slujbei...

Peste două săptămâni, au venit femeile să le spovedesc și au întrebat de ce am plâns atunci. Eu le-am răspuns că e o taină a sufletului meu. Și au insistat că lumea vorbește că ar fi copilul meu. Și eu am plâns din nou, lucru care părea să fie un fel de recunoaștere, iar ele au început să îmi reproșeze că mi-au pus sufletele în mâinile mele etc... Și când le-am spus adevărul, cum a ajuns să se nască, au amuțit.

Despre ecumenism

Eu toată viața mea am trăit în medii multiculturale și multietnice. Dar aici, în Banat, marea majoritate a oamenilor sunt creștini. Însă, eu în Orient am trăit în mijlocul a trei mari religii monoteiste: mozaic, islam și creștinism. Am găsit puncte comune și de convergență chiar și acolo. Și nu o dată am fost văzut îndreptându-mă cu haine și alimente în pustiu, în deșert, oferindu-le familiilor de beduini care trăiesc și astăzi în corturi ca pe vremea patriarhului Avram. Ei erau musulmani. La conferințele internaționale la care am participat, de când sunt ierarh, m-am întâlnit cu reprezentanți și ai altor religii, și de pe alte continente. Și cu aceștia am putut să stau la o masă, să ne împărtășim idei în cadrul conferințelor, văzând că și ei împărtășesc o parte din valorile fundamentale ale umanității, pe care le avem și noi. Aici, de când am ajuns, am avut mai multe întâlniri cu reprezentanții celorlalte culte, cu care desfășurăm, împreună, anumite proiecte sociale și încercăm să fim o singură voce în ceea ce privește drepturile omului, libertatea de exprimare a credinței, a conștiinței fiecărui om, probleme care sunt legate de apărarea vieții (avort, eutanasiu, transplant de organe etc). Încercăm ca reprezentanții tuturor cultelor din această Cetate să fim un partener credibil și moral al autorităților locale. Ca împreună să asigurăm pacea socială și cele ce sunt de trebuință și sufletului omului atât de solicitat în cotidian.

În atenția cititorilor noștri:

Revista „Scrisul bănățean” se distribuie prin rețeaua de difuzare a jurnalului interregional „Banatul”, în instituțiile de cultură de pe cuprinsul Banatului istoric.